

Instytucje a polityka ekonomiczna w krajach na średnim poziomie rozwoju, red. Andrzej Wojtyna, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008, ss. 240.

Recenzowana książka stanowi podsumowanie wyników badań prowadzonych przez zespół pracowników naukowych Katedry Makroekonomii Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Kierownikiem zespołu jest jeden z najbardziej renomowanych współczesnych ekonomistów polskich – profesor Andrzej Wojtyna. Członkowie zespołu to znani i doświadczeni badacze, którzy w podobnych przedsięwzięciach naukowych uczestniczyli już wielokrotnie. Ograniczę się tutaj do przytoczenia dwóch ważnych wcześniejszych publikacji (przygotowanych przez zespół autorski w podobnym składzie i pod redakcją Andrzeja Wojtyny): *Instytucjonalne problemy transformacji gospodarki w świetle teorii agencji* (Kraków 2003); zeszyt naukowy *Prace z zakresu makroekonomii* (Kraków 2006).

Rzucającą się w oczy cechą recenzowanej publikacji jest doniosłość podejmowanej problematyki. Osiągnięcie przez Polskę i inne nowe kraje członkowskie Unii Europejskiej poziomu dobrobytu zbliżonego do bardziej rozwiniętych „starych krajów członkowskich” jest przedmiotem żywego zainteresowania wielu ekonomistów. Przewidywania długości tego okresu są bardzo rozbieżne, a politycy prowadzący politykę ekonomiczną usilnie poszukują wskazówek i podpowiedzi, co zrobić, aby proces ten przebiegał możliwie szybko i jednocześnie bezpiecznie z punktu widzenia zachowania równowagi makroekonomicznej. Dotychczas nie wypracowano jednoznacznych odpowiedzi na pojawiające się pytania, natomiast względna zgoda panuje odnośnie do opinii, że ważnym czynnikiem współdeterminującym możliwości szybkiego wzrostu gospodarczego są zastosowane rozwiązania instytucjonalne, a kluczowego znaczenia nabiera wzajemne dopasowanie rozwiązań instytucjonalnych i stosowanych środków polityki gospodarczej. Tutaj jednak obszar uzgodnionych stanowisk się kończy i rozpoczyna się dyskusja dotycząca możliwości wykorzystania wzorców wypracowanych w praktyce rozwoju gospodarczego różnych grup krajów. Autorzy książki stawiają śmiało i jednoznacznie tezę, że „osiągnięty poziom rozwoju – szczególnie w warunkach silniejszej konkurencji międzynarodowej – jest ważniejszym czynnikiem determinującym znalezienie efektywnej kombinacji instytucji i polityki ekonomicznej, niż sam fakt członkostwa w UE” (s. 9-10). Rozumowanie Autorów w poszczególnych rozdziałach książki jest podporządkowane odniesieniu się do tej tezy, co jest niewątpliwie czynnikiem spajającym poszczególne teksty w jedną całość o wyraźnie monograficznym charakterze. Konsekwencja, spójność i wyraźna „nić przewodnia” prowadzonego wywodu są niewątpliwymi silnymi stronami ocenianej pracy.

Problematyka zależności pomiędzy instytucjami, polityką ekonomiczną, wzrostem gospodarczym i poziomem dobrobytu to jeden z najważniejszych nurtów ekonomicznych badań porównawczych

prowadzonych w najbardziej renomowanych ośrodkach naukowych w świecie. W Polsce tematyka ta nie doczekała się jeszcze takiej uwagi, na jaką niewątpliwie zasługuje. W tym kontekście należy podkreślić, że badania zespołu profesora A. Wojtyny mają w Polsce charakter pionierski, wpisując się jednocześnie w skali międzynarodowej w główny nurt poszukiwań.

Wydaje się także, że równie ważnymi – obok doniosłości problematyki badawczej – cechami omawianej publikacji są aktualność poruszanej problematyki oraz istotne potencjalne implikacje praktyczne prowadzonych rozważań. Książka szeroko traktuje o zagadnieniach, które są przedmiotem dyskusji również w Polsce, rzucając światło na często nie w pełni doceniane aspekty zależności pomiędzy instytucjami a polityką ekonomiczną w wyjaśnianiu procesów wzrostu gospodarczego.

W moim przekonaniu, książka ma merytorycznie poprawny, a jednocześnie logiczny układ. We wstępie wyjaśniono przesłanki podjęcia badań, zaprezentowano tezę pracy oraz przedstawiono teoretyczne punkty odniesienia analiz prowadzonych w pracy.

Rozdział 1, autorstwa Andrzeja Wojtyny (*Teoretyczny wymiar zależności między zmianami instytucjonalnymi, polityką ekonomiczną a wzrostem gospodarczym*), stanowi bazę koncepcyjną całej książki i jest punktem wyjścia dla dalszych rozdziałów.

Rozdział 2 napisany przez Zbigniewa Stańczyka (*Populizm jako zagrożenie dla wzrostu gospodarczego w krajach o średnim poziomie rozwoju*), nawiązuje do doświadczeń wynikających z populistycznych programów reform gospodarczych w krajach Ameryki Łacińskiej.

Rozdział 3, którego autorem jest Marek Dąbrowski (*Stopień otwarcia gospodarki a proces konwergencji*), poświęcony jest wpływowi stopnia otwarcia gospodarki krajowej na przebieg procesu konwergencji z otoczeniem międzynarodowym.

Rozdział 4, przygotowany przez Martę Wajdę-Lichy (*Znaczenie uwarunkowań instytucjonalnych dla efektywności wykorzystania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w procesie konwergencji*), jest interesującym studium powiązań pomiędzy środowiskiem instytucjonalnym a przepływami zagranicznych inwestycji bezpośrednich.

Rozdział 5, którego autorem jest Andrzej Wojtyna (*Interakcje między polityką ekonomiczną i reformami instytucjonalnymi a kryzysy finansowe lat dziewięćdziesiątych*), jest pouczającym przeglądem związków pomiędzy polityką ekonomiczną i instytucjami a kryzysami finansowymi.

Rozdział 6, napisany przez Katarzynę Glinkę (*Wpływ rozwoju instytucjonalnego rynków finansowych na skuteczność polityki monetarnej*), dotyczy ustalania związków pomiędzy zaawansowaniem instytucjonalnym rynków finansowych a możliwościami prowadzenia skutecznej polityki pieniężnej.

W rozdziale 7, przygotowanym przez Pawła Kawę (*Znaczenie rynków finansowych w procesie wzrostu gospodarczego i konwergencji*), uwagę zogniskowano na zbadaniu zależności pomiędzy sektorem finansowym a wzrostem gospodarczym.

Marta Sordyl w rozdziale 8 (*Wpływ regulacji rynku pracy na tempo wzrostu gospodarczego*) postawiła sobie za cel „próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu istniejące regulacje rynków pracy w krajach z grupy emerging markets odpowiadają rzeczywistym potrzebom oraz wskazanie zmian, które mogłyby doprowadzić do usprawnienia funkcjonowania rynku”.

Rozdział 9, przygotowany przez Mirosława Raczyńskiego (*Wpływ regulacji telekomunikacji na wzrost gospodarczy i procesy konwergencji w krajach rozwijających się*), poświęcony jest analizie związków występujących pomiędzy instytucjami, infrastrukturą i wzrostem gospodarczym na przykładzie rynków telekomunikacyjnych w krajach rozwijających się.

Jak wynika z powyższego przeglądu, w pracy zostały podjęte w zasadzie najważniejsze aspekty związków pomiędzy rozwiązaniami instytucjonalnymi a wzrostem gospodarczym. Upoważnia to do stwierdzenia, że kolejną zaletą książki jest kompleksowość prowadzonych rozważań. Oczywiście Autorzy nie byli w stanie zbadać wszystkich aspektów powiązań między wzrostem gospodarczym a instytucjami. Możliwa byłaby na przykład analiza rozwiązań w kolejnych sektorach (branżach) gospodarki (obok podjętej analizy telekomunikacji), takich jak energetyka, system transportowy, system edukacyjny itd. Ważną instytucją gospodarki rynkowej, ściśle związaną ze wzrostem gospodarczym, jest też wymiar sprawiedliwości, który wywiera istotny wpływ na efektywność gospodarowania poprzez sprzyjanie redukcji lub wzrostowi kosztów transakcyjnych. Kolejnym ważnym i godnym podjęcia aspektem instytucjonalnym jest instytucja własności i związane z nią procesy prywatyzacyjne. Podobne sugestie można mnożyć, co nie zmienia faktu, że Autorzy byli zobowiązani do dokonania selekcji zagadnień ze względu na ograniczoną objętość pracy. W moim przekonaniu, z zadaniem tym poradzili sobie w satysfakcjonujący sposób.

Podsumowując, do podstawowych silnych stron opiniowanej pracy zaliczyłbym następujące okoliczności:

- w książce podjęto problematykę niezwykle doniosłą i aktualną,
- podjęte badania mają charakter pionierski w Polsce,
- Autorzy doskonale orientują się we współczesnej literaturze światowej i polskiej dotyczącej omawianych zagadnień, a także wypowiadają własne opinie w rozważanych kwestiach,
- książka ma bardzo klarowną i przejrzystą strukturę i kompleksowo ujmuje podjętą problematykę,
- układ książki jest logiczny.

Pozostaje mi także wyrazić nadzieję, że wymienione przeze mnie potencjalne obszary, które można objąć analizą dotyczącą powiązań pomiędzy wzrostem gospodarczym a instytucjami, zostaną uwzględnione w kolejnych opracowaniach zespołu badawczego profesora A. Wojtyny.

Marian Gorynia